

naj bile del jermenov, s katerimi so bili mrličii pripeti na mrliške deske. Tudi ta domneva nima nikake stvarne osnove, itd.

Končno avtor sklepa o etnični pripadnosti tega grobišča na temelju tabele, ki obsega 26 točk, od lege grobišča, lege grobov, kasnejših pokopov v že obstoječe grobišče, arhitekture grobov, mrliške deske, raznih pridevkov, itd. Vsaka od teh točk po avtorjevem sklepanju dokazuje, da je uporaba tega ali onega bila germanska (str. 124). Dalje tudi trdi, da je bilo vse, kar imamo v slovanskih grobovih na nemškem vzhodu, prevzeto iz sosednjih nemških dežel in sicer iz štirih različnih germanskih življenjskih prostorov: iz gepidskega na Sedmograškem (Ogrskem) ali iz Bizanca, iz frankovskega v kasnomerovinškem in karolinškem času, iz türinškega in iz vikinškega prostora (str. 125).

Da bi avtor mogel čim lažje povezovati analogije z merovinškim časom, datira felkendorfsko grobišče med leti 700—850, eventualno 900 (str. 116), medtem ko naj bi slovanske najdbe po avtorju pripadale šele XI.—XIII. stoletju (str. 67).

Premotriti kritično vse avtorjeve sklepe, je odveč. Ni tukaj vprašanje metode, ki je popolnoma zgrešena in bi jo lahko imenovali neznanstveno, ako ne bi zasledovala popolnoma neki drug cilj. Tudi ni vprašanje, ali etnično to grobišče pripada Germanom ali Slovanom, ali pa obema etničnima skupinama hkrati, ker ni nikakršen dokaz avtorjeva opomba, da Türinžani in Franki na svojih grobiščih ne bi v tem času trpeli pokopa Slovanov, ker so še v XVII. stoletju obrtniki morali prisegati v Vogtlandu, da v njihovih žilah ne teče »svenska« kri (str. 122). Tudi ni dalje vprašanje datacije, ki bo vsekakor veliko nižja, kakor jo postavlja avtor. Pač pa je tu nekoliko globlje vprašanje, ki pa ne sodi več na arheološko področje, ker tudi nemška arheologija ne odobrava takega načina pisanja, čeprav je postavljeno pod nacionalno krinko. Medtem ko bi se marsikake stvari še mogle prenesti, je vendar tu izrazita tendencioznost in često uporabljanje izrazov, ki jih prav tako moramo imeti za tendenciozne, kakor so slavomani, slavofili, slavomanija, Slavenverhimmelung itd. Takšne izraze nahajamo povsod tam, kjer koli bi avtor moral navajati analogije slovanskega gradiva, ki ga pa v resnici tudi ne pozna, ali pa noče poznati. Ako so pa to storili drugi znanstveniki, so po njem zastareli ali pa skratka ne čutijo germansko. Vzor je avtorju bil nekako Dinklage, na katerega se tudi sklicuje in kateremu je že 1938. leta poslal svoj rokopis (str. 94). Vsekakor bi bilo pa želeli, da se z znanstveno ali vsaj navidezno znanstveno literaturo danes ne vzbuja nacionalno sovraštvo, kakor so to delali Dinklage in Bolko von Richthofen. Tembolj je pa čudno, da je to storil avtor, ki se nekako sam prišteva k žrtvam fašizma, kar se pa iz razprave same nikakor ne vidi.

Josip Korošec

Alberto del Castillo Yurrita, *El vaso campaniforme*, Madrid 1954, 28 str., 8 tab. in 1 karta.

Med referenti, ki so govorili na IV. internacionalnem kongresu predzgodovinarjev in protozgodovinarjev v Madridu 1954. leta, je predaval o problemu kulture zvončastih čaš Alberto del Castillo Yurrita. Tema je za nas zanimiva predvsem tudi zaradi tega, ker se problemi te kulturne skupine javljajo danes tudi na našem ozemlju in jih bo potrebno zajeti z bolj konkretnimi argumenti, kakor se je pa to delalo doslej. Seveda pa ne gre primerjati problematiko na Iberskem polotoku z našo. Vendar pa obstajajo posamezna gledišča in način njihovega tolmačenja, ki bodo mogoče vplivala tudi na tolmačenje naših problemov.

Avtor opozarja, da se kulturna skupina zvončaste čaše na Iberskem polotoku ne more prisoditi nobeni etnični skupini, največ zaradi tega, ker sistematičnih raziskovanj tu ni bilo. Čeprav ne obstaja nikakršen karakterističen tip nasebin te kulturne skupine, se vendar kot najbolj tipične lahko smatrajo nasebine, ki so v umetno napravljenih jamah. Poleg tega pa obstaja tudi ozka povezava med nosilci te kulturne skupine in predelovalci kovin.

Med keramičnimi formami razlikuje avtor tri osnovne tipe: 1. obmorski tip, z dvema podskupinama, atlantsko in mediteransko; 2. almeria tip in 3. kontinentalni ali meseta tip, ki se širi po centralnem delu Španije. Ornamentika je pri obmorskem in almeria tipu čaš izdelana z vbodi, pri kontinentalnem pa z vrezi. V levantinski in pirenejski zoni je pa poleg vbodov tudi še vrvičasta ornamentika.

Avtor odklanja orientavno hipotezo izvora iberske zvončaste čaše. Predvsem se tu naslanja na časovni razloček, ki kulturo zvončaste čaše deli od eventualnih vzorov v egipčanski tasi kulturi. Odklanja pa tudi srednjeevropski izvor, iz-
vzemši posamezne oblike. Zato domneva avtor, da bi izvor obmorske zvončaste čaše bil v Južni Španiji lahko s kardialno keramiko, medtem ko bi se kontinentalna čaša mogoče mogla pojasniti z nekim odsekom jamske kulture.

Glede širjenja kulture zvončaste čaše z Iberskega polotoka pa je avtor mnenja, da bi se moralo objasniti širjenje v nekem času ali v raznih časovnih razdobjih s predelavo kovine. Na Iberskem polotoku je kultura zvončaste čaše trajala zelo dolgo in se mora po avtorjevem mnenju časovno postaviti med kardialno keramiko, ki je delno istočasno s pojavom evropskih kultur. Obmorski in almeria tip sta pa po vsej verjetnosti istočasno. Na drugi strani bi pa pojav mediteranskega tipa na centralnem višavju mogel biti istočasen s polnim razvojem kontinentalnega tipa. Kljub temu pa avtor misli, da danes še ne moremo razpravljati o relativni kronologiji posameznih tipov čaš.

Josip Korošec

Valter Krušič: Karies pri Starih Slovanih (Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Razred za prirodoslovne in medicinske vede, Dela 6, Inštitut za medicinske vede), Ljubljana 1954, 104 str., večje število slik v tekstu in nemški povzetek.

Razred za prirodoslovne in medicinske vede SAZU je med svojimi edicijami izdal tudi razpravo Valterja Krušiča: Karies pri Starih Slovanih, ki sodi po svoji problematiki in obravnavanem gradivu v ožjo medicinsko oziroma stomatološko stroko, je pa izredno pomembna tudi za arheologijo in arheologe, ki se ukvarjajo s problematiko zgodnjega srednjega veka. Ne namenim se spuščati v prikazovanje čisto stomatoloških problemov, je pa nujno, da se razprave dotaknemo s čisto arheološkega gledišča, ker nam nudi kljub drugi osnovni zamisli izredno dragocene ugotovitve za proučevanje življenja Starih Slovanov.

Avtor je svoje delo razdelil na nekoliko oddelkov, ki obravnavajo posamezne slovanske nekropole, ki so bile odkrite v zadnjih letih na naših tleh. V uvodu podaja dosedanje raziskovanje kariesa na podobnem gradivu, kjer omenja rezultate Eulera, ki je raziskoval karies pri šlezijjskih Slovanih. Poleg njega se pa dotika tudi drugih stomatologov, ki so raziskovali gradivo IX. do XIII. stoletja. To gradivo pa ne pripada Slovanom, temveč drugim etničnim skupinam, kakor Ogrom, Frankom itd. V uvodu skuša avtor podati na temelju dosedanjih zgodovinskih ugotovitev tudi neko splošno sliko o načinu življenja tako Starih Slovanov v splošnem, še posebej pa tudi Slovencev v zgodnjem srednjem veku. Pri tem se dotika tako prehrane kakor načina stanovanja, ker so ti momenti precej pomembni pri problematiki kariesa. Dalje opisuje avtor metodo, po kateri je preiskoval zobovje in ugotavljal karies in druge bolezni. Pri tem se naslanja na raziskave drugih stomatologov ter njih mnenja glede kariesa, abrazije itd., na raziskanih lobanjah od neolitika dalje.

Naslednji oddelki so posvečeni preiskavi zobovja iz posameznih nekropol v Sloveniji. Blejsko nekropolo deli avtor na izkopanine iz 1948. in izkopanine iz 1949. leta. Končni avtorjevi sklepi so glede na nekropolo iz leta 1948, da je celotno število karioznih zob v primeri z zdravimi 10,50 %, medtem ko je pri Starih Slovanih, ki so živeli v Šleziji med IX. in XII. stoletjem, bilo le 2,46 % karioznih zob. Največja umrljivost je pa bila med 36. in 55. letom. V tej dobi je bil karies tudi najbolj razširjen. Pač pa so moški imeli več kariesa kakor ženske. Avtor navaja poleg teh še več ugotovitev o vrsti kariesa in drugih zobnih obolenjih, ki pa zanimajo le bolj strokovnjake stomatologe, medtem ko za arheologijo danes prihajajo v poštev le bolj splošni sklepi, na temelju katerih more tudi arheologija izvajati posamezne sklepe. Blejska nekropola iz leta 1949, za katero avtor že v uvodu navaja neenakost gledišč arheologov glede etnične pripadnosti, pa kaže zavedno tudi drugačno sliko, kakor nekropola iz leta 1948, ki je pa časovno mlajša. Po avtorjevih sklepih je tu karioznih zob precej manj, namreč 7,08 %. Umrljivost je pa bila največja v starosti med 22. in 35. letom. Karies je najbolj razširjen pri skupini senilis (56–75 let) in matorus (36–55 let). Ptujsko grobišče, ki se časovno lahko vzporeja z blejskim grobiščem iz leta 1948, pa kaže še veliko bolj spremenjeno sliko. Karioznih zob je glede na zdrave